

KØBENHAVNS MUSEUM MUSEUM OF COPENHAGEN / ARCHAEOLOGICAL
REPORT

KBM 4002 Torvegade

Christianshavns Kvarter, Vor Frelser Sogn, Sokkelund
Herred, Københavns Amt.

Sagsnr.: 2012-7.23.02-0095

Stine Wozniak

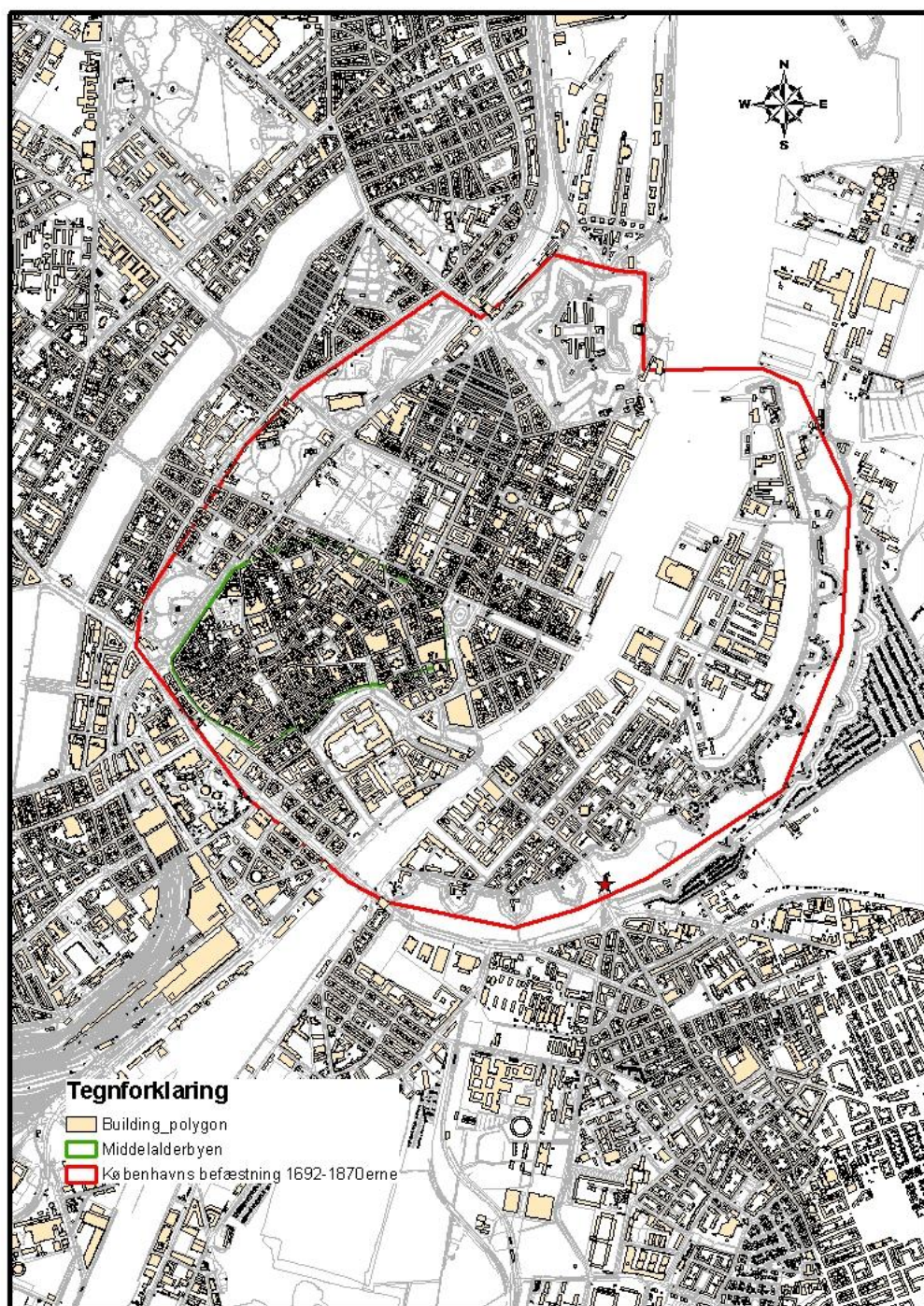
Forsideillustration: C.W. Eckersberg. Københavns Museum.

Københavns Museum
Vesterbrogade 59
1620 København V
Telefon: +45 33 21 07 72
Fax: +45 33 25 07 72
E-mail: sekr@bymuseum.dk
www.copenhagen.dk

© Københavns Museum 2013

Indhold

1	Resume	5
2	Introduktion.....	7
3	Topografi, terræn og undergrund	8
4	Kulturhistorisk potentiale og mål	10
5	Udgravningsmetode	11
6	Resultater	12
7	Fremtidigt arbejde	14
8	Litteratur	15

Figur 1. Kort over København med udgravningen markeret med en rød stjerne.

1 Resume

For at forbedre vandkvaliteten i Ydre Stadsgrav, Christianshavn etableredes kabler og elskab på Dysestien, Christianshavns Vold. Københavns Museum fulgte udgravningen, der strakte sig over 80 m i en bredde á 39 cm og en dybde på 50-60 cm på fredede fortidsminde.

Voldens opfyld på det berørte område bestod udelukkende af muldjord.

In order to improve the quality of the water in the outer moat at Christianshavn cables and a control cabinet were established at Christianshavns Vold.

The Museum of Copenhagen the excavation that stretched over 80 m in a width of 40 cm and a depth of 50-60 cm.

The fill in the moat consisted solely of topsoil.

Figur 2. Omtrentlig placering af tracéet.

2 Introduktion

Ved etableringen af et elskab med dertilhørende nedgravning af kabler samt udvidelse af eksisterende brønd på Dysestien beliggende på det fredede fortidsminde Christianshavns Vold ud fra et ønske om at forbedre vandkvaliteten i Ydre Stadsgrav udgravedes et 80 m langt, 39 cm bredt og 50-60 cm dybt tracé løbende langs Torvegades nordlige side fra Ravelinen og mod øst.

Volden er beskyttet af museumslovens § 29 e (fred.nr. 3130:15; Kbh. Kommune sagsnr.2012-157000), hvilket indebærer, at der ikke må foretages ændringer i det fredede fortidsminde uden tilladelse fra Kulturarvsstyrelsen.

Bygherre var Teknik- og Miljøforvaltningen og jordarbejdet udførtes af Entreprenørselskabet A/S ved kontaktperson Søren Seidenfaden.

Københavns Museum varetog det arkæologiske tilsyn med museumsinspektør Hoda El-Shaunoby som udgravningsansvarlig og arkæolog Stine Wozniak førte det daglige tilsyn.

Udgravningen forløb i perioden 17- 24 april 2013.

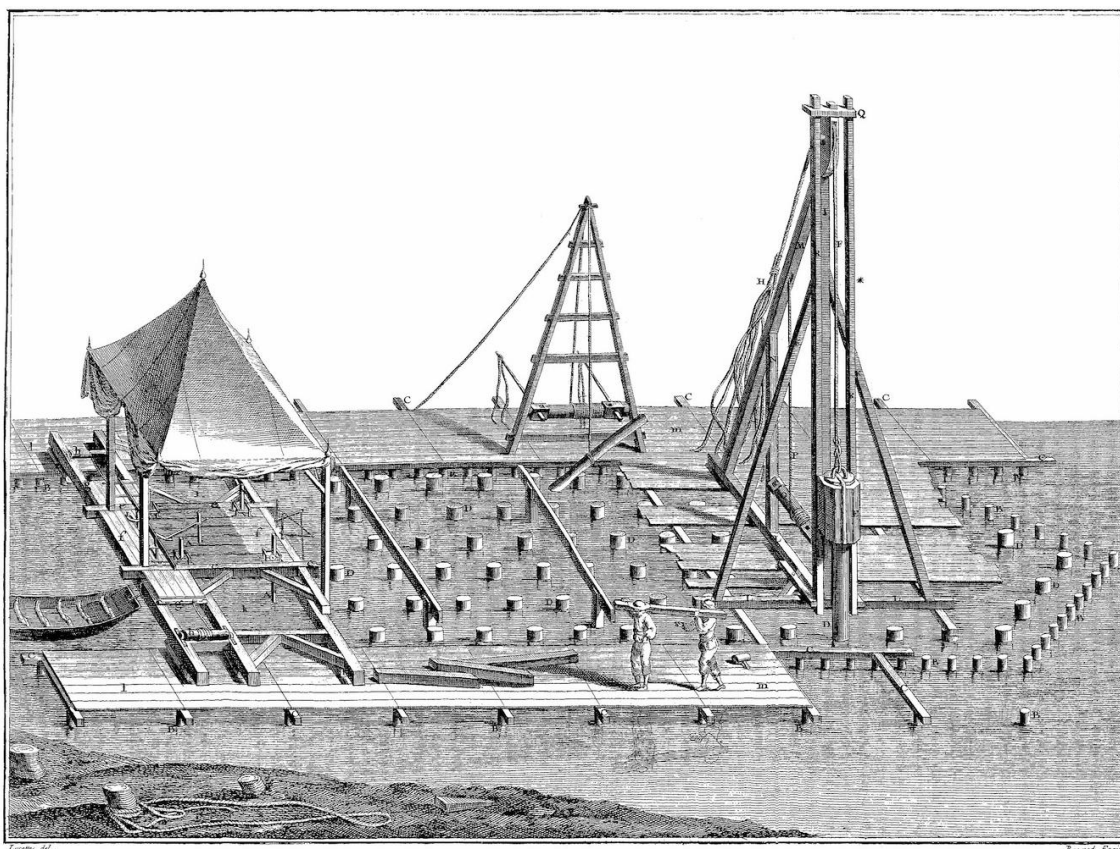
3 Topografi, terræn og undergrund

Geografisk set er Christianshavn en halvø på Amagers nordkyst. Området bestod oprindeligt af mindre holme, hvoraf Refshaleholmen som den eneste var beliggende over vandlinjen. Holmen lå omkring 1 m over havniveau, hvilket har betydet, at den om vinteren, hvor østenvinden har presset vand og is ind mod kysten, har været anseeligt smallere end om sommeren.

Det øvrige område med de mange små holme var modsat dækket af omkring 1 m vand.

De første dele af Christianshavn blev bygget på opfyldninger i området omkring Christianshavns torv. Det var en selvstændig by og med en mindre vold omkring bebyggelsen. Grundene blev udstukket med pæle, der blev rammet ned i bunden fra en båd.

På det dengang lavvandede og sumpede område på Amagersiden over for Slotsholmen lod Christian 4. i 1617 påbegynde anlæggelsen af en ny by. Den var først tænkt som hjemsted for nederlandske immigranter, dernæst som garnisons- eller bådsmandsby, men endte med at blive en almindelig købmands- og håndværkerby. Den blev anlagt i årene efter 1618 af den nederlandske ingeniør og arkitekt Johan Semp og forbundet med København med Knippelsbro. Forud for den egentlige byopførelse gik et umådeligt opfyldningsarbejde, alt sammen udført ved håndkraft (Figur 3). Store grunde blev afstukket, og torv, kanal og gader blev anlagt efter en retvinklet, symmetrisk byplan og omgivet af grave og volde med bastioner efter nederlandsk forbillede.

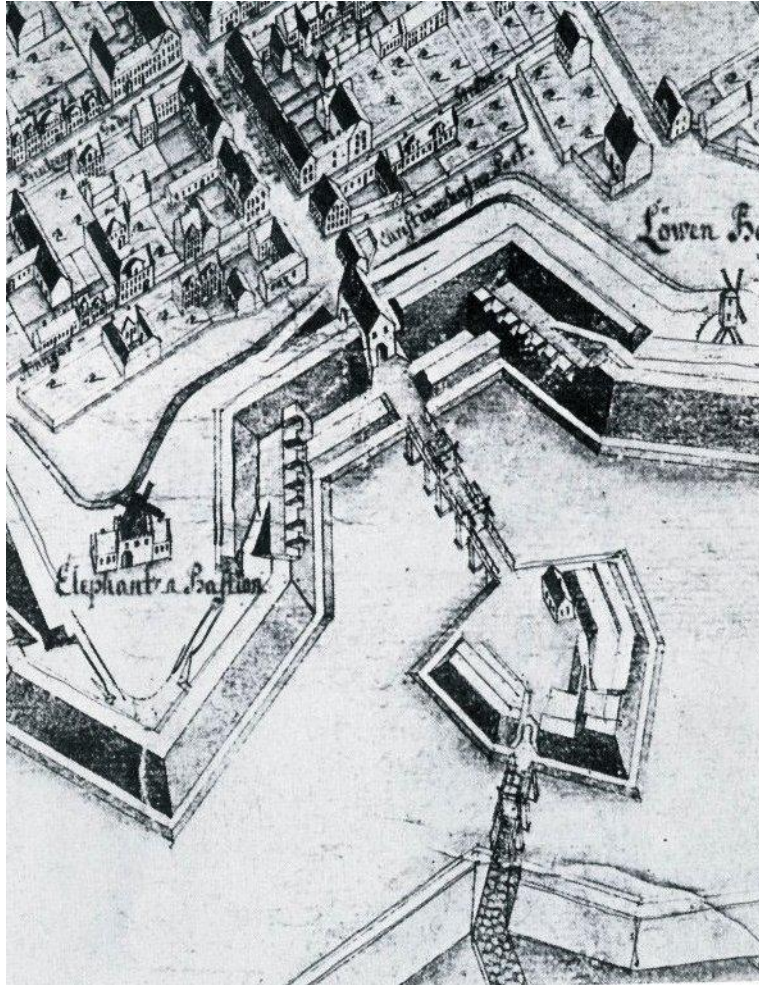

Figur 3. Pilotering i vådområde i midten af 1700-tallet. Fra Diderot & d'Alembert 1763, 19:30:5.

Christianshavns Volde

Voldanlægget omkring Christianshavn blev anlagt omkring 1670-80 og bidrog anseeligt til udvidelse og forstærkning af Københavns Befæstning.

Anlægget består af et dobbelt forsvar med den høje, indre vold med omfattende bastioner samt et mindre, senere tilføjet udenværk. Blandt forsvarsværkets særlige karakteristika er bl.a., at de nordlige dele af befæstningen blev etableret ud i åbent farvand for at beskytte indsejlingen til hovedstaden.

Figur 4. Ravelinen beliggende mellem Amager og porten ind til byen (Amagerport). Geddes eleverede kort 1761.

4 Kulturhistorisk potentiale og mål

Udgravningen var trods de forholdsvis små dimensioner i forhold til bredde og dybde interessant i kraft af placeringen, der potentielt kunne bidrage med væsentlige oplysninger om voldens opbygning, fyldlag og eventuelle skader og/eller udbedringer.

5 Udgravningsmetode

Udgravningen foretoges med en lille rendegraver samt håndkraft fra entreprenørens side, mens museet fulgte gravningen periodevist.

Der fremkom ingen fund af arkæologisk interesse, og der blev således fra museets side ikke behov for at afrensning eller nærmere undersøgelser af jordlag, hvorfor registreringen udelukkende foretoges med kamera.

6 Resultater

Der fremkom ingen fund af arkæologisk interesse, og det var ikke muligt at erkende jordlag udover det for gravningen dækkende muldlag (fraregnet recent stabilgrus samt ditto belægning), der kunne iagttages ned til en dybde af 0,5 m.

Hvor brønden blev udvidet og der blev gravet til en dybde af 0,8 m fremkom ligeledes muld samt forstyrrelser og opfyld fra nedgravningen af brønden.

Figur 4. Repræsentativt foto af tracéets dimensioner samt fyldlag. Foto: Københavns Museum.

Nærværende gravning kan ikke bidrage med yderligere detaljeret kendskab til voldens opbygning udover, at voldens afsluttende lag, i minimum op til 0,5 m, udgøres af muldjord.

7 Fremtidigt arbejde

Gravningen foregik på et fredet fortidsminde og har således principielt altid et stort arkæologisk potentiale.

Nærværende gravning var dog af dimensioner forholdsvis lille og bidrog ikke til et større kendskab til voldens konstruktion.

Dette ville fremtidige gravninger formentligt kunne bidrage til, og oplysninger vedrørende voldens opbygning og konstruktion og brug samt eventuelle spor af aktiviteterne tilknyttet Ravelinens toldmæssige funktioner ville være højst ønskværdigt at få udredet og sammenholdt med det skriftlige kildemateriale samt ikke mindst det historiske kortmateriale.

8 Litteratur

Nielsen, O. 1885. Kjøbenhavns Historie og Beskrivelse IV, Kjøbenhavn i årene 1536-1660, bog 2.

Nielsen, O. 1889. Kjøbenhavns Historie og Beskrivelse V, Kjøbenhavn i årene 1660-1699, bog 1.

Smidt, Claus M. 1993. *København før og nu – og aldrig*. Bind 7, Christianshavn. København.